

Produktstrategi for Åpen forskning 2024-2027

Behandlet i 2024 Porteføljestyret for Forskning og kunnskapsressurser 5. juni, revidert versjon 18.september 2024.

Denne produktstrategien følges opp gjennom fastsetting av årlige mål og tertialvis rapportering av måloppnåelse for produktet. Behov for revisjon av strategien vurderes årlig i forbindelse med fastsetting av årlige mål for produktet.

Produktet og tjenestene inngår i porteføljen til Divisjon for forsknings- og kunnskapsressurser og er en del av Sikt sitt samfunnsoppdrag konkretisert i tildelingsbrevet og økonomiinstruksen gitt av KD. Strategi for utvikling av porteføljen som helhet beskrives i en egen porteføljestrategi. Porteføljestrategien angir et sett med felles føringer og hovedprioriteringer for videreutviklingen av produktene og tjenestene i porteføljen, som følger av analysen av rammebetingelsene og utviklingstrekk i behovene hos kundene og Sikt.

Oppsummering

<p>Del 1:</p> <p>Dagens analyse</p>	<p>1. Hva består dagens produkt av?</p> <p>Sikt skal bidra til koordinering av arbeidet mot målet om åpen tilgang til forskningsresultater.</p> <p>Sikt forhandler og administrerer avtaler med forlag på vegne av norske UH-, institutt-, og helseinstitusjoner.</p> <ul style="list-style-type: none">• Avtalene gir rett til å lese vitenskapelige tidsskrifter, og lar korresponderende forfattere ved institusjonene publisere artikler i tidsskriftene uten publiseringsavgift (publiser og les-avtaler).• Sikt forhandler også avtaler med forlag som har åpen publisering som forretningsmodell, og tilbyr administrasjon av medlemskapsmodeller for infrastrukturer for åpen publisering.• Verdien på avtalene Sikt forhandler er ca. 310 MNOK per år, og avtalene forhandles for det meste i utenlandsk valuta.• Sikt administrerer avtalene og er bindeledd i kommunikasjonen mellom forlag og institusjon.• Det har vært komplekse forhandlinger rundt institusjonenes rett til tekst- og datautvinning, og det pågår en diskusjon om retten til bruk av kunstig intelligens (KI) på tidsskriftenes innhold.• Arbeidet med å være pådriver for åpen tilgang foregår ved å <u>informere</u> om åpen tilgang (og nå etter hvert åpen forskning) på nettstedet <u>openscience.no</u>, ved å <u>måle og rapportere</u> om veksten av åpen tilgang i Tilstandsrapport for høyere utdanning og
---	---

forskning og Indikatorrapporten, samt å delta i arbeid rundt strategier og policyer for åpen tilgang.

2. Hvem er produktet for og hvilken verdi skaper det for dem?

Brukere er i hovedsak:

- Forskningsutførende institusjoner (UH-, institutt- og helsesektoren) -der bibliotekene er primærbrukere og forskere (og studenter) er sekundærbrukere. Forskere, studenter og administrasjon får tilgang til å lese vitenskapelige artikler i de avtalene Sikt forhandler fram. Forskere får i tillegg mulighet til å publisere med åpen tilgang (OA) i tidsskrifter der institusjonen deltar i publiser og les-avtaler
- Noen forvaltningsorgan (departementer, direktorater) og noen få kommuner deltar også i avtaler som gir tilgang til å lese vitenskapelige artikler
- Kunnskapsdepartementet, HK-dir og Forskningsrådet er mottakere av rapporter og analyser.
- Informasjonsnettstedet opscience.no er til for alle, men retter seg først og fremst mot forskere, forskningsadministratorer og bibliotekarere.

Verdien av produktet:

En forutsetning for et velfungerende forskningssystem er tilgang til forskningslitteraturen. Denne har tradisjonelt vært låst inne bak kostbare kommersielle betalingsmurer, noe som i tillegg til manglende tilgang har medført betydelige økonomiske utgifter. Åpen tilgang til offentlig finansiert forskning er et forskningspolitisk prinsipp med sterk forankring både i Norge og internasjonalt, og sier at kunnskap i form av vitenskapelige artikler, bøker og andre typer forskningsresultater skal være åpent tilgjengelig. Internasjonalt ligger Norge i front på feltet, der ca. 80 % av offentlig finansierte forskningsartikler fra 2023 er gjort åpne i en eller annen form.

Prinsippet om åpen tilgang muliggjør utnyttelse av forskning og innovasjon på svært mange nye områder for nye brukergrupper. Her er ikke "brukere" begrenset til kun forskere, men inkluderer aktører i privat sektor og offentlig forvaltning, herunder norske helseinstitusjoner og skoler, i tillegg til den forskningsinteresserte borger.

Sikts oppgaver rundt åpen tilgang omfatter både policyarbeid, analyser av utviklingen, avtaleinngåelser om åpen publisering og ved å levere et nasjonalt vitenarkiv bidrar til at målet om åpen tilgang i Norge kan nås.

	<p>Rapportering etter vedtatte kriterier bidrar også til at vi kan måle hvordan vi ligger an internasjonalt.</p> <p>Felles forhandlinger gir gevinst og verdi ved at man oppnår bedre betingelser enn når hver enkelt institusjon må forhandle på egen hånd. Det ligger også en gevinst i arbeids- og tidsbesparelser hos institusjonene ved at Sikt administrerer avtalene. I tillegg til disse stordriftsfordelene sørger også avtalene for at norsk forskning blir gjort åpent tilgjengelig.</p>	
	<p>3. Hvordan finansieres og styres produktet?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Produktområdet finansieres over bevilgningen til Sikt fra Kunnskapsdepartementet • Styres av Sikt/KD i nært samarbeid med forskningsinstitusjonene • Samstyringsmodellen 	<p>4. Hva er produktets overordnede status?</p> <p>I KDs virksomhets- og økonomiinstruks for Sikt 2025 står det at Sikt har «Ansvar for fellesavtaler med vitenskapelige utgivere som sikrer åpen tilgang til forskningslitteratur»</p> <p>Sikt har hatt en økning i antall deltakere i de avtalene Sikt forhandler, særlig fra 2019 og utover. Det har også vært en økning i antall avtaler som forhandles.</p>
<p>Del 2:</p> <p>Strategi for videre-utvikling</p>	<p>Hva er produktets mål/verdiforslag?</p> <p>De viktigste målene er</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sikt bidrar til at regjeringen når sitt mål om åpen forskning og bidrar med å følge opp Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024 • Institusjonene opplever verdi av å være med på avtalene, og at flere institusjoner velger å bli med på de felles avtalene Sikt forhandler. I samråd med Sikt forhandlingsråd skal Sikt fortsatt sørge for fellesavtaler som gir best verdi for kunnskapssektoren. • Sikt utvider administrasjon av medlemskapsmodeller for institusjonene slik at det blir enkelt å bidra økonomisk til åpne infrastrukturer og diamantmodeller. Eksempler på disse er Directory for Open Access Journal (DOAJ), Open Library of Humanities (OLH) og SciPost som alle administreres sentralt av Sikt. • Institusjonene får verdifull innsikt i kostnadene og nytteverdien av tidsskriftene i de avtalene de deltar i, gjennom produktområdets omfattende analyser. 	

- Nettstedet openscience.no utvikler seg videre til å bli et viktig informasjonsnettsted, ikke bare for åpen tilgang, men også for åpne data, folkeforskning og åpen programvare og undervisning.
- Sikt ser på nye måter å organisere arbeidet på internt i Sikt rundt åpen forskning. Et eksempel kan være å utnytte effekten av deltakelse i EU-prosjektene OSTrails og Skills for EOSC til å se på mer samhandling og datautveksling mellom datahåndteringsplaner, forskningsdataarkiver og NVA for førstnevnte, og for å se mer helhetlig rundt kompetansebygging rundt åpen forskning for sistnevnte.

Verdiforslaget til tjenesten er:

- Sikt leverer verdi gjennom kollektive fellesavtaler om tilgang til å lese og publisere åpent. En sentral, felles administrasjon av avtalene gir også verdi for institusjonene. Ansatte i Sikt har god kompetanse om forhandlinger og administrasjon av avtaler.
- Sikt kan levere analyser av de totale kostnadene til vitenskapelig kommunikasjon, og gi prognoser for utvikling fremover.
- Sikt samarbeider internasjonalt for å sikre de beste avtalevilkårene for lesing og publisering, men også for å hjelpe institusjonene med strategier for vitenskapelig publisering der det er gratis å lese og gratis å publisere (diamant åpen tilgang)

5. Hvilken nytte vil produktet skape?

Gode fellesavtaler som gir tilgang til vitenskapelige artikler, og sørger for at norske forskningsartikler blir publisert med åpen tilgang, og gjør det enkelt for forskere å gjøre sine publikasjoner åpent tilgjengelig. Produktområdet skal bidra med analyser og bistå institusjonene med modeller og felles metodikk for å overvåke kostnadene til publisering.

6. Veikart/hovedleveranser

2025

- Utvikle OA-barometeret for monitorering av åpen forskning med statistikk og analyser
- Utvikle estimater på og analyser av institusjonens kostnader til vitenskapelig kommunikasjon
- Nettstedet openscience.no utvikler seg videre til å bli et viktig informasjonsnettsted, ikke bare for åpen tilgang, men også for åpne data, folkeforskning og åpen programvare og undervisning.
- Selv om leveransene i prosjektet OSTrails først er i 2026, kan Sikt begynne arbeidet med datautveksling mellom datahåndteringsplaner, forskningsdataarkiver og NVA i 2025

<p>2026</p> <ul style="list-style-type: none">• Sikt ser på nye måter å organisere arbeidet på internt i Sikt rundt åpen forskning. Et eksempel kan være å utnytte effekten av deltakelse i EU-prosjektet OSTRails til å se på mer samhandling og datautveksling mellom datahåndteringsplaner, forskningsdataarkiver og NVA.• Sikt utvider administrasjon av medlemskapsmodeller for institusjonene slik at det blir enklere for dem å bidra økonomisk til åpne infrastrukturer og diamantmodeller. <p>2027</p> <ul style="list-style-type: none">• Videreutvikle og samkjøre rapporter og data om kostnader og gevinster ved vitenskapelig kommunikasjon i en helhetlig tjeneste <p>7. Hva trenger vi for å lykkes (hvilke muligheter skal vi utnytte, hvilke avhengigheter ser vi, og hvilke risikoer skal vi unngå)?</p> <p>Det er viktig med et tett og godt internasjonalt samarbeid for at verden skal bevege seg framover i samme retning og i samme fart mot åpen tilgang. Norge er et lite land, og en ønsket endring i publiseringslandskapet, slik den er skissert i strategien nevnt over, er bare mulig med en koordinert innsats internasjonalt.</p> <p>Skal vi lykkes er det viktig med et tett samarbeid med Sikt forhandlingsråd for å bli enige om hvilke krav som skal gjelde for de enkelte avtalene, og en forpliktelse fra institusjonene om å stå samlet bak kravene. God kommunikasjon med alle deltakerne i avtalene gjennom nyhetsbrev og webinarer, samt direkte dialog der det er ønsket. Bruke informasjonsnettstedet openscience.no til å nå ut bredt. God dialog med sektorene generelt, og Kunnskapsdepartementet og Norges forskningsråd spesielt rundt politikkutforming og analyser for å nå regjeringens mål om åpen tilgang.</p>
--

Del 1. Beskrivelse og analyse av produktet/tjenesten

Innledning

Norge har som mål at alle offentlig finansierte forskningsresultater skal være åpent tilgjengelig. Denne målsettingen er nedfelt i flere stortingsmeldinger, og også i tildelingsbrev

og økonomiinstruksjoner. En mer detaljert oversikt over førende prinsipper er lagt til slutt i dette dokumentet.

Produktområdet Åpen forskning leverer på disse bestillingene gjennom følgende aktiviteter:

Sikt skal bidra til koordinering av arbeidet mot målet om åpen tilgang til forskningsresultater. Arbeidet med å være pådriver for åpen tilgang foregår ved å informere om åpen tilgang (og nå etter hvert åpen forskning) på nettstedet *openscience.no*, ved å måle og rapportere om veksten av åpen tilgang (og nå etter hvert åpen forskning) på nettstedet *openscience.no*, ved å måle og rapportere om veksten av åpen tilgang i Tilstandsrapport for høyere utdanning og forskning og Indikatorrapporten, samt å delta i arbeid rundt strategier og policyer for åpen tilgang.

Nettstedet *openscience.no*, <https://www.openscience.no/>, gir generell informasjon om åpen forskning, bidrar med veiledninger til forskere og institusjoner om hvordan man kan publisere, finansiere og få tilgang til forskningsresultater. I tillegg brukes nettstedet til å informere om forhandlingene for åpen tilgang, om Plan S og arbeidet som gjøres nasjonalt for området åpen forskning generelt. Nettstedet *openscience.no* ble lansert 1. juli 2021, da forløperen *openaccess.no* ble faset ut. *Openscience.no* har et redaksjonsråd med representanter fra Norges forskningsråd og Universitets- og høgskolerådet i tillegg til redaksjonen ved Sikt.

Produktområdet forhandler og administrerer avtaler med forlag på vegne av norske UH-, institutt-, og helseinstitusjoner. Avtalene gir rett til å lese vitenskapelige tidsskrifter, og gir også mulighet for korresponderende forfatter ved institusjoner som deltar i avtalene å publisere artikler i de samme tidsskriftene uten å bli avkrevd en publiseringsavgift. Dette gjelder såkalte publiser og les-avtaler.

Verdien på avtalene Sikt forhandler er ca 310 MNOK per år, og avtalene forhandles for det meste i utenlandsk valuta. Det betyr at kostnadene til institusjonene varierer i takt med valutasingninger år for år, også i perioden fra avtaleinngåelse til Sikt fakturerer deltakerne.

Sikt forhandler fram betingelsene for de økonomiske og kontraktuelle vilkårene på vegne av institusjonene, og inngår fullmaktsavtaler med de enkelte institusjonene for dette formålet. Avtalene inngås i hovedsak for en treårig periode, men må fornyes årlig. Avtalene er såkalte åpne konsortier som gir institusjonene mulighet til å gå inn og ut av en avtale ved hvert avtaleår. Sikt har ansvaret for all fakturering mellom forlag og institusjon.

For å oppnå best mulig betingelser i avtalene foretar Sikt løpende datainnsamling og analyser av publisering og bruk av forlagenes tidsskrifter.

I tillegg til å forhandle avtalene utfører de ansatte i Sikt en betydelig administrasjon av avtalene og er bindeledd i kommunikasjonen mellom forlag og institusjon. I 2023 betød det 932 avtaleforhold (når en avtale har 54 deltakere så er det da 54 avtaleforhold for oss å administrere, en annen avtale har kanskje 15 avtaleforhold med sine 15 deltakere osv.). Kontraktene med forlagene inneholder i tillegg til de økonomiske vilkårene også rettigheter som for eksempel elektronisk fjernlån og tilgang til eldre årganger av forlagets tidsskrifter (arkivtilgang). I de senere årene har det vært komplekse forhandlinger til institusjonenes rett

til tekst- og datautvinning, og en pågående diskusjon er nå retten til bruk av kunstig intelligens (KI) på tidsskriftenes innhold.

Innføring av et dedikert administrasjonsverktøy har bidratt til effektivisering av administrasjonen og fakturering av avtalene, slik at det har vært mulig å holde antall årsverk uendret siden 2017. Sikt har færre årsverk til arbeidet med forhandlinger og administrasjon enn konsortiene i for eksempel Sverige og Danmark.

For å nå målet om full åpen tilgang, og for at avtalene skal ha best mulige vilkår for institusjonene er det viktig med internasjonalt samarbeid. Produktområdets ansatte deltar bredt i internasjonalt samarbeid gjennom blant annet:

- Norsk deltaker i tjenesteleverandøren OpenAIRE
- Deltakelse i EUA Big Deals Group (møteplass for europeiske forhandlingskonsortier)
- ICOLC – International Coalition for Library Consortia
- OA2020 – en internasjonal interesseorganisasjon for avtaler om åpen tilgang
- SCOAP3 – konsortium for åpen tilgang innen partikkelfysikk koordinert av CERN

I mandatet til **Sikt forhandlingsråd** står det: «Sikt forhandlingsråd har som formål å gi råd og beslutningsstøtte til Sikts arbeid med forhandlingene med forlag og kan gjelde for enkeltavtaler, så vel som de mer overordnede strategiske målene i forbindelse med forhandlingene. Rådet skal vedta prinsipper og prioriteringer for hvert års forhandlinger. Disse skal være Sikts rettesnor når man står overfor veivalg i forhandlingene.» I de siste årene har representanter i rådet deltatt i forhandlingene med de største forlagene. Erfaringene viser at dette har vært viktig for å oppnå bedre betingelser.

1. Basis/tilvalg/Koblinger til andre produkter

Produktet og tjenestene bruker data fra NVA (Cristin) og Nasjonal infrastruktur for bibliometri (NIB) i grunnlaget og analyser og rapporter om utviklingen av åpen tilgang. NVA-tall brukes også i analyser av de avtalene vi forhandler fram, og er en del av forhandlingsforberedelsene.

2. Finansiering

Arbeidet med åpen forskning finansieres over bevilgning fra Kunnskapsdepartementet. Selv om det har vært en økning i antall avtaler, og økning i antall deltakere på de fleste avtalene Sikt forhandler og administrerer, har Sikt ved å effektivisere administrasjonen av avtalene holdt antall ansatte stabilt på syv årsverk. I tillegg kommer kostnad til lisens på administrasjonsverktøy for avtalene

Del 2. Strategi for videreutvikling

5. Overordnede mål for perioden 2025-2027

Produktområde Åpen forskning har som overordnet mål for de neste årene:

- At Sikt bidrar til at regjeringen når sitt mål om åpen forskning og bidrar med å følge opp [Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024](#).

Produktområde Åpen forskning kan bidra i følgende anbefalinger som er hentet fra rapporten:

- For myndigheter:
 - Oppdatere Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler i tråd med anbefalingene i denne rapporten
 - Samarbeide med nasjonale og internasjonale aktører for å fremme ønsket utvikling av publiseringslandskapet
- For forskningsutførende institusjoner:
 - Sørge for oversikt over institusjonens kostnader forbundet med publisering
 - Samarbeide nasjonalt om å finne enhetlige modeller og felles metodikk for å monitorere kostnader
 - Fortsette PAR-avtalene (Publiser og les-avtaler) i en tidsavgrenset overgangsperiode, men stille strengere krav om pristransparens, kostnadsnivå og andre viktige vilkår, og bidra til å harmonisere krav på tvers av land
 - Sørge for progresjon, tallfesting og underlag som muliggjør internasjonal monitorering av andelen artikler med åpen tilgang i tidsskrifter
 - Felles forhandlinger om andre typer avtaler for å redusere pris- og kostnadsnivå og sikre andre viktige vilkår bør vurderes uavhengig av PAR
- At institusjonene opplever verdi av å være med på avtalene, og at flere institusjoner velger å bli med på de felles avtalene Sikt forhandler. I samråd med Sikt forhandlingsråd skal Sikt fortsatt sørge for fellesavtaler som gir best verdi for kunnskapssektoren.
- At Sikt utvider administrasjon av medlemskapsmodeller for institusjonene slik at det blir enkelt å bidra økonomisk til åpne infrastrukturer og diamantmodeller. Eksempler på disse er Directory for Open Access Journal (DOAJ), Open Library of Humanities (OLH) og SciPost som alle administreres sentralt av Sikt.
- At institusjonene får verdifull innsikt i kostnadene og nytteverdien av de tidsskriftene de abonnerer på gjennom produktområdets omfattende analyser.
- At administrasjon av medlemskapsmodeller for institusjonene utvides slik at det blir enkelt å bidra økonomisk til åpne infrastrukturer og diamantmodeller.
- At nettstedet openscience.no utvikler seg videre til å bli et viktig informasjonsnettsted, ikke bare for åpen tilgang, men også for åpne data, folkeforskning og åpen programvare og undervisning. At Sikt ser på nye måter å organisere arbeidet på internt i Sikt rundt åpen forskning. Et eksempel kan være å utnytte effekten av deltakelse i EU-prosjektet OSTRails til å se på mer samhandling og datautveksling mellom datahåndteringsplaner, forskningsdataarkiver og NVA.
- At Sikt bruker sitt internasjonale nettverk for å hjelpe institusjonene med strategier for vitenskapelig publisering der det er gratis å lese og gratis å publisere (diamant åpen tilgang).

I tillegg bør Sikt, i samråd med Sikt forhandlingsråd, vurdere om Sikts forhandlinger skal utvides til å gjelde de avtalene som tidligere lå under Helsebiblioteket. Sikt er i dialog med

Helse- og omsorgsdepartementet om behovet for tilgang til litteratur for helsesektoren. Utfordringen er kapasitet – per i dag kan ikke Sikt ta på seg en slik oppgave. Dette bør diskuteres både i Sikt forhandlingsråd og i Sikt porteføljestyre for forskning, siden dette er en større utvidelse av omfanget av arbeid enn det produktområdet har i dag.

6. Risiko og avhengigheter

Arbeidet med å forhandle avtaler for tilgang til vitenskapelige tidsskrifter har vært løst gjennom felles forhandlinger siden årtusenskiftet, fra Riksbibliotekjenesten gjennom ABM-utvikling, videre til Unit og Sikt. Avtalene er basert på historisk prising, dvs det ble laget en prismodell ved overgangen til elektroniske tidsskrifter basert på institusjonenes papirabonnementer. Dette har resultert i en betalingsmodell der særlig de fire universitetene i Bergen, Oslo, Trondheim og Tromsø (BOTT) har betalt uforholdsmessig mye, selv justert for størrelsen for disse. I de senere årene har avtalene dreid mer over fra å betale for lesing til å betale for publisering, de såkalte publiser og les-avtalene, men skjevheten i betalingsmodellen består. Sikt og Sikt forhandlingsråd har utarbeidet en ny betalingsmodell basert på en liten leseavgift (10% av avtaleverdien) og resten fordelt på institusjonenes publisering. Denne gir en mer rettferdig fordeling, spesielt for BOTT, men vil gi svært store utslag for noen av institusjonene som kan få opp mot en seksdobling av utgiftene på enkelte avtaler. Innføring av ny modell er derfor ikke iverksatt, og det må lages en innføringsplan over flere år for å minske risikoen for at institusjoner velger å gå ut av fellesavtalene.

Kutt i budsjettene og en svak norsk krone har gitt store utfordringer for institusjonene de siste årene, og det er viktigere enn før at Sikt klarer å forhandle fram redusert pris på de største avtalene i fremtidige forhandlinger.

Norge er et lite land og står for rundt 0,6 % av publisering av forskningsartikler på verdensbasis. Skal overgangen til åpen tilgang lykkes må de store forskningsutførende landene også ha det samme felles målet og man må jobbe koordinert internasjonalt. I Europa er det et godt samarbeid mellom de ulike forhandlingskonsortiene, og de senere årene har det også blitt et tett samarbeid mellom land som forhandler publiser og les-avtaler, der land utenfor Europa, som Canada, Japan, Australia og deler av USA og Latin-Amerika deltar.

I innspill til systemmeldingen skriver Sikt at det bør opprettholdes et betydelig trykk på åpen tilgang, noe som også inkluderer fortsatt politisk oppmerksomhet i flukt med signaler og målsetting om full åpen tilgang blant annet i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023-2032 (LTP). For å ta kunnskap hurtigst mulig i bruk, kreves det en god miks av politisk trykk, åpen tilgang-policy'er og utvikling av en støttende digital infrastruktur.

Del 3. Bakgrunn og historikk rundt SIKTS arbeid med åpen forskning

Prinsippet om åpen tilgang til publikasjoner ble løftet fram i forskningsmeldingen “Vilje til forskning” (St.meld.nr. 20, 2004-2005), og noen år senere ble prinsippet om at all forskning bør være åpent tilgjengelig fremhevet i St.meld. nr. 30 (2008-2009)⁷³ “Klima for forskning”. En ytterligere presisering kom i St.meld. nr. 18 (2012-2013) “Lange linjer” hvor det sto: “Prinsipielt mener regjeringen at all forskning som er helt eller delvis offentlig finansiert skal være åpent tilgjengelig.” (I 2017 vedtok daværende regjering Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler med mål om at alle norske vitenskapelige artikler finansiert av offentlige midler skal være åpent tilgjengelige innen 2024. Et viktig prinsipp i retningslinjene er at den enkelte forsker ikke selv skal dekke kostnadene til åpen publisering og at alle skal ha mulighet til å publisere. Vitenskapelige artikler med norske forfatterbidrag skal deponeres i et egnet vitenarkiv.)

I Hurdalsplattformen slår regjeringen fast at den vil sørge for at offentlig finansiert forskning er tilgjengelig, og at alle høyere utdanningsinstitusjoner har ordninger for publisering med åpen tilgang.

I kapittel 8 Åpen forskning og verdien av data, står det i 8.1 blant annet:

«Tilstandsrapporten for høyere utdanning viser en sterk vekst i antall åpne artikler det siste tiåret, med rundt 75 prosent åpent tilgjengelige artikler i 2021. I forhandlinger om publiser og les-avtaler med de store forlagene er det et sentralt prinsipp at vilkårene i nye avtaler er åpne. En omlegging til umiddelbar åpen publisering i åpne tidsskrifter eller på åpne plattformer er regjeringens hovedmålsetting, og overgangsperioden med dobbel betaling for både publisering og lesing bør være så kort som mulig. For å realisere denne ambisjonen kreves innsats på flere fronter fremover. Sikt må videreføre arbeidet med kunnskapsgrunnlag for utvikling av åpen publisering og bidra med analyser av økonomien i dette. Publisering og les-avtaler vil fortsatt være et viktig virkemiddel i overgangen og muligheten for tilgjengeliggjøring via vitenarkiv må styrkes, men hovedinnsatsen må legges på å oppnå åpne publiseringskanaler som forskerne opplever som gode og meritterende.»

Sikt, og til Sikt, gjennom

forløperne har

tildelingsbrev fått i oppdrag av regjeringen å oppfylle tiltak nevnt i de ovenstående meldingene. I tildelingsbrevet til Cristin for 2014 står det:

CRISTin bes om:

• Å forhandle med utgivere av vitenskapelige tidsskrifter og inngå avtaler der det legges til rette for at resultater av norsk forskning blir åpent tilgjengelige. Dette kan skje via

egenarkivering, frikjøp av enkeltartikler eller ved å publisere i tidsskrifter med åpen tilgang. Avtalene må også sikre lavest mulig pris per artikkel

- I samarbeid med andre aktører, å utvikle forslag til indikatorer for å følge utviklingen innenfor åpen tilgang i Norge*
- Som nasjonalt referansepunkt for åpen tilgang, å bidra til koordinert innsats for åpen tilgang nasjonalt og på tvers av de europeiske landene*

Videre står det i tildelingsbrevet til Unit i 2021:

Innføring av Plan S Plan S trer i kraft i januar 2021 og gir støtte til forhandlingene med forlagene om publisering- og lesavtaler. Målet er å gå over til å betale bare for publisering og at overgangsperioden blir kortest mulig. Departementet forventer at Unit bistår institusjonene i alle tre sektorer med statistikk, analyse av økonomiske konsekvenser av overgang til åpen publisering og veiledning om nytt nasjonalt vitenarkiv og bidrar i arbeidet med å sikre at vilkårene i nye avtaler er åpne og ikke øker totalkostnadene (jf. regjeringens nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler).

Og i tildelingsbrevet til Sikt i 2022 under Områder Sikt skal rette oppmerksomhet mot står det:

Åpen tilgang til offentlig finansiert forskning Forskningsresultater skal være enkelt tilgjengelig for alle, innenfor rammen av godt personvern og hensyn til sikkerhet, immaterielle rettigheter og forretningshemmeligheter. Målet er å gå over fra å betale både for lesing og publisering til å betale bare for publisering og at overgangsperioden blir kortest mulig. Departementet forventer at Sikt bistår universiteter og høyskoler, forskningsinstitutter og helseforetak med statistikk, analyse av økonomiske konsekvenser av overgang til åpen publisering og veiledning om nytt nasjonalt vitenarkiv og bidrar i arbeidet med å sikre at vilkårene i nye avtaler er åpne og ikke øker totalkostnadene.

I virksomhets- og økonomiinstruksen til Sikt for 2024 står det under Oversikt over Sikts myndighetsoppgaver:

Ansvar for fellesavtaler med vitenskapelige utgivere som sikrer åpen tilgang til forskningslitteratur

Alle føringene nevnt over må være med i en strategi for produktområdet, i tillegg til den før nevnte Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024.